

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
AVOKATI I POPULLIT

Mekanizmi Kombëtar për Parandalimin e Torturës,
trajtimit ose dënimit të egër, çnjerëzor ose poshtëruës

Adresa: Bulevardi: "Zhan D'Ark" Nr.2
Tiranë, Shqipëri

Tel/Fax: +355 4 2380 300/319
E-mail: ap@avokatipopullit.gov.al
www.avokatipopullit.gov.al

Nr. Prot.
Nr. Dok. 202300270/2

Tiranë ___/___/2023

Lënda: *Rekomandohet përmirësimi i kushteve dhe i trajtimit të të paraburgosurve/dënuarve në I.E.V.P. "Mine Peza" 302 në Tiranë.*

Drejtuar: **Z. Admir ABRIJA**
Drejtor i Përgjithshëm i Burgjeve

TIRANË

Z. Seit VUÇAJ
Drejtor në I.E.V.P. 302 "Mine Peza"

TIRANË

Z. Ulsi MANJA
Ministri i Drejtësisë

TIRANË

Të nderuar zotërinj,

Mekanizmi Kombëtar për parandalimin e torturës, trajtimit ose dënimit të egër, çnjerëzor ose poshtëruës (MKPT), në vijim Mekanizmi Kombëtar, seksion pranë Avokatit të Popullit, bazuar në nenin 19/1 të ligjit nr. 8454, datë 04.02.1999, "Për Avokatin e Popullit", i ndryshuar dhe nenin 81 të ligjit nr.81/2020 "Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve", zhvilloi një inspektim në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale në I.E.V.P. Mine Peza 302 në Tiranë, më datë 16.03.2023, sipas planit të inspektimi të miratuar nga Avokati i Popullit. Në përbërje të grupit inspektues ishin znj. Nertila Qafzezi, z. Hazbi Selita, znj. Gloria Çarkaxhiu dhe z. Besnik Deda me detyrë nd/komisionerë pranë këtij Mekanizmi.

Objektivi kryesor i kësaj vizite monitoruese ishte vlerësimi i kushteve në I.E.V.P. Mine Peza 302, cilësia e trajtimit të të dënuarve brenda tij, si dhe masat e marra për zbatimin e rekomandimeve të Avokatit të Popullit të bëra gjatë inspektimeve të mëparshme. Grupi i inspektimit të institucionit të Avokatit të Popullit fillimisht u takua me drejtorin e I.E.V.P Mine Peza 302, z. Seit Vuçaj. Nga ana e drejtuesit të I.E.V.P. -së Mine Peza 302, ekspertëve të grupit inspektues iu ofrua mundësia që të kishin akses, në përputhje me rregulloren dhe pa vështirësi me të gjithë personat dhe në të

gjithë ambientet që duhet të monitoronin. Pasi u njoh me konstatimet e grupit inspektues, Avokati i Popullit ka të drejtën, detyrimin kushtetues dhe ligjor të parashtrijë gjetjet e këtij inspektimi dhe të bëjë rekomandimet përkatëse.

Shënime paraprake

Kjo ishte vizita periodike monitoruese e Avokatit të Popullit në I.E.V.P Mine Peza 302, për vitin 2023 inspektimi ishte i paparalajmëruar dhe u zhvillua pa mbikëqyrjen e stafit duke zhvilluar biseda konfidenciale me të paraburgosurit. Gjatë takimit me drejtorin z. Seit Vuçaj, grupi inspektues kërkoi fillimisht informacion në lidhje me të drejtat dhe trajtimin e të paraburgosurve, mënyrën e trajtimit nga ana e institucionit të problematikave të ndeshura në inspektimin e mëparshëm, si dhe verifikimin e nivelit të zbatimit të rekomandimeve të bëra nga institucioni i Avokatit të Popullit një vit më parë¹. Me urdhër të Ministrit të Drejtësisë nr. 8927/1, datë 27.09.2018, “Për kategorizimin e institucioneve të ekzekutimit të vendimeve penale” I.E.V.P. Mine Peza kategorizohet “Institucion Paraburgimi”.

Ky institucion ka një kapacitet maksimal prej 166 personash, referuar Urdhrit të Drejtorit të Përgjithshëm të Burgjeve Nr.735 Prot, datë 04.05.2023 “Për Miratimin e kapaciteteve të Institucioneve të Ekzekutimeve të Vendimeve Penale”. Në ditën e inspektimit, në mjediset e institucionit ishin 169 persona, të paraburgosur. Të dhënat për numrin e të paraburgosurve për periudhën nga muaji janar 2023 deri në muajin mars vijoje si më poshtë:

1. **Janar** të paraburgosur 163
2. **Shkurt** të paraburgosur 166
3. **Mars** të paraburgosur 169

Sa më sipër rezulton se nuk ka mbipopullim lidhur me kapacitetin, megjithë shqetësimin që ka për përcaktimin e kapaciteteve.

Nga këta të paraburgosur janë: 27 persona të sëmurë kronik, 21 persona të sëmurë me probleme të shëndetit mendor, 7 persona me diabet dhe 3 persona përdorues të lëndëve narkotike që trajtohen me metadon.

Të paraburgosur të punësuar në institucion janë 11 persona, të cilët punonin sipas pozicioneve: ndihmës kuzhinier, shpërndarës ushqimi, ndihmës kuzhinier, punëtor lavanterie, mirëmbajtës, magazinier, sanitar, berber, bojaxhi, murator.

Aktualisht organika e I.E.V.P-së, Mine Peza 302 është 122 punonjës total, prej të cilëve 87 staf policor, dhe 35 punonjës civil.

Spektori shëndetësor 1 një mjek i përgjithshëm, 5 ndihmës mjekë, 1 një stomatolog dhe 1 farmacist.

¹ Rekomandim Nr.K4/I36-2Prot, Dt. 09.09.2022, Rekomandohet përmirësimi i kushteve dhe i trajtimit të të paraburgosurve/dënuarve në I.E.V.P. “Mine Peza”302 në Tiranë.

Sektori psiko - social 1 një psikologe e cila është përgjegjëse për çështjet shoqërore, 3 specialiste edukimi.

Në IEVP 302 Mine Peza kishte 4 vende vakante 1 vend vakant punonjës civil, mirëmbajtës në sektorin e Burimeve Njerëzore dhe Shërbimeve, dhe 3 vende vakante, punonjës me uniformë.

Nisur nga problematikat e konstatuara gjatë kësaj vizite monitoruese, informacionet e marra nga drejtori dhe stafi i institucionit, si dhe intervistave konfidenciale të zhvilluara me personat e privuar nga liria rezultoi se, nga rekomandimet e institucionit të Avokatit të Popullit si dhe nga inspektimi i mëparshëm, drejtuar institucionit ishin realizuar si më poshtë:

- ✓ Ishin marrë masat, për lidhjen e kontratave të punës midis institucionit dhe të paraburgosurve të punësuar, në zbatim të VKM-së nr.602, datë 13.10.2022.

Ndërkohë që një pjesë e rekomandimeve të paraqitura nga Avokati i Popullit të një viti më parë nuk kishin gjetur zbatim dhe nuk ishin plotësuar e konkretisht,

1. Nuk ishin ripërcaktuar kapacitetet e IEVP në mënyrë që të sigurohen hapësirat e nevojshme për të paraburgosurit.
2. Nuk ishin rishpërndarë të paraburgosurit në mënyrë proporcionale duke respektuar standardet minimale të hapësirës dhe duke shfrytëzuar kapacitetet e institucionit, për të shmangur mbipopullimin e krijuar në sektorë të caktuar në I.E.V.P “Mine Peza” 302 Tiranë, marrjen e masave administrative për punonjësit që nuk kanë zbatuar për shumë vite me radhë rekomandimet e Avokatit të Popullit dhe CPT në këtë drejtim.
3. Nuk ishte eliminuar lagështira e cila është e pranishme kudo në regjimin e brendshëm, në kushte emergjente për tu riparuar.
4. Nuk ishin marrë masat për pajisjen me sistem ajrimi të ambienteve të përbashkëta të vuajtjes së dënimit, korridoret janë pa dritare dhe ka mungesë ajrimi.
5. Nuk ishin siguruar kushtet për ruajtjen e higjienës dhe kushteve higjieno sanitare në ambientet e brendshme të banimit të paraburgosurve.
6. Nuk ishte kryer lysterja dhe dezinfektimi i dhomave të banimit të paraburgosurve.

7. Nuk ishte rritur numri i aktiviteteve, me qëllim që të paraburgosurit, të kenë aktivitete edukative, për të siguruar jetesë të përshtatshme gjatë paraburgimit.
8. Nuk ishin afishuar në vende të aksesueshme për të paraburgosurit, numrat për komunikimin me institucionin e Avokatit të Popullit, në çdo kohë dhe pa pagesë.
9. Nuk ishte pajisur Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale (I.E.V.P), “Mine Peza” 302 Tiranë me ambulancë.
10. Nuk zhvilloheshin kurse profesionale në favor të personave të paraburgosur.
11. Nuk janë marrë masa për mosplotësimin e këtyre rekomandimeve në mënyrë të përsëritur.

Avokati i Popullit vlerëson bashkëpunimin me Drejtorinë e Përgjithshme të Burgjeve, por nga ana tjetër vëren se në veçanti rekomandimet e 2 viteve të fundit në IEVP 302 nuk janë trajtuar me seriozitetin e duhur si nga drejtuesi ashtu edhe nga Drejtoria e Përgjithshme. Kjo pasi një numër rekomandimesh që kanë të bëjnë me qasjen proaktive të institucionit e nuk kanë implikime monetare nuk janë realizuar.

Për këtë Avokati i Popullit kërkon përgjigje të qartë e të shpejtë nga Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve dhe Drejtuesit e institucionit.

Ndërkohë problematika të rëndësishme që u konstatuan sërish janë:

Lagështia është e pranishme kudo, në kushte emergjente për tu riparuar, në I.E.V.P “Mine Peza” 302, problem shqetësues vazhdon të jetë dhe amortizimi i rrjetit elektrik në rregjimin e brendshëm. Pjesa më e madhe e problematikave të evidentuara më herët përgjatë inspektimeve, në këtë institucion të tilla **si ventilimi dhe ndriçimi natyral dhe drita e pamjaftueshme natyrale vazhdonin të ishin ekzistuese, dritaret me xhama të thyer në pothuajse në pjesën dërmuese të dhomave të baninit të burgosurve.**

Mbipopullimi në dhoma nisur nga standardet kombëtare për respektimin e hapësirës jetike për person, ishte prezent pothuajse në të gjitha dhomat e vuajtjes të dënimit. Të njëjtat qëndrime të Avokatit të Popullit janë theksuar dhe nga CPT² e cila kërkon konfirmim se norma e akomodimit në qeli, në burgun “Mine Peza” 302 është ulur, për

² Komiteti Evropian për Parandalimin e Torturës dhe Trajtimin ose Ndëshkimit Çnjerëzor ose Degradues, <https://www.coe.int/en/web/cpt>.

të siguruar së paku 4m² hapësirë jetese për person në pjesën më të madhe të qelive (pa përfshirë hapësirën e tualetit). Pjesa më e madhe e 11 qelive në katin e parë të godinës ishin më pak se 3m² sipërfaqe për person. Sa më sipër demonstroi qartë se kapacitetet e institucionit nuk respektojnë hapësirën jetike për person si dhe kushtet minimale të jetesës. Nga inspektimi u konstatua se, një pjesë e të paraburgosurve që ishin të vendosur në dhoma mbi kapacitet, ishin të pajisur me shtretër për fjetje dhe të vendosur në dhoma të destinuara për 2, dhe 3 persona, duke ngushtuar në këtë mënyrë hapësirat e dhomave ekzistuese.

Avokati i Popullit shpreh keqardhje të thellë për dështimin e institucioneve për të ripërcaktuar kapacitetet në I.E.V.P. “Mine Peza” në përputhje me standardin minimal të akomodimit. Avokati i Popullit shpreh keqardhje të thellë për dështimin e institucioneve të adresojnë këtë çështje. **Për këtë duhen marrë masat në mënyrë të menjëhershme për ripërcaktimin e kapaciteteve akomoduese në këtë institucion më tej sistemimin e personave në të.** Nga dokumentacioni i marrë nga I.E.V.P 302 urdhëri i fundit i miratuar nga Drejtori i Përgjithshëm i Burgjeve është i datës 23.03.2016 nr. 302 Prot, në të cilën përcaktohen kapacitetet zyrtare Akomoduese të Institucioneve të Ekzekutimit të Vendimeve Penale, ku në I.E.V.P 302 kapaciteti i përcaktuar është 166 persona.

Grupi i inspektimit në vijim të punës, vizitoi mjediset e regjimit të brendshëm I.E.V.P-së “Penale Mine Peza” 302, ku u njoh me regjistrat dhe dokumentacionin e disa praktikave, që kanë të bëjnë me të drejtat e të paraburgosurve, si dhe zhvilloi intervista në mënyrë konfidenciale me ta në dhomat e tyre.

Në përfundim, grupi i inspektimit administroi gjithashtu kopje të dokumentacionit, konkretisht:

- Organikën e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale Mine Peza 302;
- librin e pritjes të paraburgosurve;
- praktikë pune të komisionit të pritjes;
- praktikë pune për dhënie mase disiplinore të paraburgosurve;
- plani i aktiviteteve të Sektorit të Kujdesit Social për vitin 2023.

Trajtimi

Objekti i vizitës inspektuese të grupit të monitorimit, ishte trajtimi i të paraburgosurve, identifikimi i rasteve të përdorimit të forcës fizike tej kufijve të parashikuar në aktet normative, apo presionit psikologjik ndaj tyre, si dhe përdorimi efektiv i masave disiplinore në bazë të kushteve dhe kritereve të përcaktuara në aktet ligjore kombëtare dhe aktet ndërkombëtare të fushës.

Nga informacioni që u grumbullua gjatë vizitës inspektuese dhe intervistimi i të paraburgosurve, grupi monitorues nuk konstatoi raste apo pretendime nga të paraburgosurit, lidhur me keqtrajtim apo tejkallim të forcës fizike nga ana e punonjësve

të shërbimit të sigurisë apo e stafit të institucionit dhe as morri ankesa për ndonjë çështje të tillë.

Grupi i inspektimit, i kushtoi vëmendje dhe plotësimit të kushteve materiale e të jetesës për të paraburgosurit në këtë institucion. Inspektimi u përqendrua kryesisht tek kushtet e banimit, mbipopullimi në dhoma, higjiena personale, kushtet sanitare, veshjet, cilësia e përgatitjes dhe shpërndarjes në kohë të ushqimit, ndriçimi, ventilimi, ngrohja, ambientet e takimit me familjarët, komunikimi telefonik dhe monitorimi me kamera i ambienteve të përcaktuara sipas skemës së sigurisë.

Nga inspektimi i ambienteve rezultoi se në I.E.V.P. Mine Peza 302, brenda murit rrethues janë në funksion 4(katër) godina:

- Godina e administratës 3(tre) katëshe;
- Godina e vendosjes së gjeneratorit një katëshe;
- Godina dy katëshe brenda Regjimit të Brendshëm (oborr), kati i parë dy ambiente për stomatologun dhe infermierinë;
- Godina e banimit tre katëshe për të p/burgosurit (Regjimi i Brendshëm) me kapacitet për 166 të paraburgosur.

Regjimi i brendshëm

Nga inspektimi i dhomave të banimit konstatuam se nevojitet rishpërndarja e menjëhershme e të paraburgosurve në mënyrë proporcionale duke respektuar standardet minimale të hapësirës dhe duke shfrytëzuar kapacitetet e institucionit, për të shmangur mbipopullimin e krijuar në sektorë të caktuar.

Kati i parë përbëhet nga 11 dhoma me kapacitet banimi për 36 vende, shuma totale e shtretërve është 40.

Mjedisi i takimit me familjarët (4 bokse të ndara me zgarë hekuri, të pajisur me tavolinë druri, stola plastikë e mbajtur pastër).

- Dy dhoma për takimet me avokatin të pajisura secila me orendi: 2 (dy) tavolina, karrige, dhomat kishin ndriçim artificial dhe natyral.
- Dhomë këshillimi 1(një) e pajisur me orendi, tavolinë, karrige, raft me libra, piktura të varura në murr, e mbajtur pastër dhe e lyer, me ndriçim artificial dhe natyral.
- Në katin e parë kishte 1(një) dhomë veçimi dhe 1(një) dhomë observimi të pajisura me orenditë e nevojshme.
- Dushet e përbashkëta për të paraburgosurit/burgosurit që qëndrojnë në observim, (4 bokse për larje me një bolier, 1 wc, mjedisi i shtruar me pllaka dhe i ndriçuar.
- Në katin e parë ka 11 dhoma, secila me dush brenda dhomave, bolierët janë vendosur jashtë dhomës.

- Janë të afishuara në mur norma e detergjenteve, norma e ushqimit, organika e punës, lista e artikujve që shiten në njësinë tregtare me çmimet, grafiku i ajrimit dhe dusheve.
- Në korridor është vendosur një makineri për kafënë.
- Ajrimi bëhet në 6 bokse, të mbuluara pjesërisht me **strehë e cila ishte e dëmtuar dhe në ditët me shi të paraburgosurit e kishin të pamundur kryerjen e ajrimit**, në këto ambiente ka dhe dy kartofona për komunikimin e tyre me familjarët.
- Në dhomat banimit të paraburgosurit në mungesë të dollapëve në dhomat e banimit, i mbanin sendet personale në komodina.

Kati i dytë përbëhet nga 21 dhoma në të cilat ishin akomoduar 65 persona, numri i përgjithshëm i shtretërve është 70.

Në katin e dytë dushet/bolierë janë të vendosura në çdo dhomë banimi. Të gjitha dhomat, përveç atyre të anekseve, mbyllen si me derë ashtu edhe me zkarë hekuri. Zkara e hekurit siguron ajrosje në ditët e verës, kur dera lihet e hapur. Edhe kur të burgosurit dalin në ajrim, dyert e hekurit hapen dhe zgara mbahet e mbyllur për të qarkulluar ajrin. Në çdo kat janë të vendosua edhe dy ventilator.

Kati i tretë përbëhet nga 17 dhoma të akomoduar 60 persona, shuma totale e shtretërve është 73.

Në këtë kat ka 17 dhoma me madhësi përafërsisht 2X5 m apo 10 m², si dhe një mjedis të përbashkët, biblioteka, dushet ishin vendosur brenda dhomave, bolierët janë vendosur jashtë dhomës.

Përgjatë inspektimit në I.E.V.P. 302 Mine Peza nga informacioni i marrë u evidentua se, në institucion ndodheshin të paraburgosur të grupmoshës **18-21 vjeç, të cilët ishin të sistemuar në dhoma me të paraburgosurit e tjerë dhe jo në dhoma më vehte.**

Kuzhina

Në IEVP Mine Peza 302 gatuajnë 4 kuzhinierë (2 paradite, 2 mbasdite), mjedisi ishte i lyster dhe mbahej pastër. Në mur ishin afishuar: norma ushqimore, menuja javore, libreza e shëndetësisë e punonjësve, lista e të sëmurëve kronik dhe lista e të sëmurëve diabetikë. Përgjatë inspektimit konstatoam se *kampionët e ushqimit nuk ishin të etiketuar sipas rregullores duke përcaktuar qartë datën dhe vaktet e ushqimit.*

Dhoma e mjekut

E pajisur me shtrat dhe medikamente, në murr ishte afishuar lista e medikamenteve të urgjencës (27 gjithsej).

Dhoma e stomatologut

Kabineti i stomatologut ishte i ri, i siguruar nga Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve.

Sistemi i monitorimit me kamera funksiononte në të gjitha ambientet.

Lavanderia ishte e pajisur me 1 (një) lavatriçe dhe 1(një) tharëse rrobash, në gjendje pune, por këto shërbenin vetëm për larjen e çarçafëve dhe batanijeve pasi të dënuarit veshmbathjet i dërgonin për larje në familje sepse këto paisje ishin të pamjaftueshme.

Nga komunikimi me të paraburgosurit në I EVP Mine Peza 302 rezultoi se kishte ankesa mbi:

Hapësira e vogël e dhomave të banimit, duke patur parasysh faktin që në dhoma ishin të akomoduar 4-5 persona. Hapësirat dhe sipërfaqet e dhomave nuk i përgjigjeshin standardit për normativën që ato duhet të plotësonin për një person, ashtu siç është e sanksionuar në aktet ligjore e nënligjore dhe në aktet ndërkombëtare, për këtë qëllim.

Me tej në intervistat me të paraburgosur rezultoi një numër i madh ankesash, që ishin të lidhura kryesisht me kushtet e përgjithshme të jetesës në institucion.

Një ankesë pothuajse nga të gjithë të paraburgosurit ishte se I EVP 302 nuk kishte hequr masat anti Covid-19 për familjarët që vijnë në takim me të paraburgosurit, ata duhet të paraqiteshin me test- covid në të kundërt nuk do të kryenin takimet me të afërmit e tyre. Një ankesë kjo e drejtë pasi detyrimi për masat covid në burgje si testet e detyrueshme janë hequr me urdhërin e Ministrisë së Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale dt.26.04.2022 Nr.1976 Prot, “Shfuqizimin e Urdhërit nr.351, datë 29.05.2020 për marrjen e masave të veçanta dhe kufizimeve për parandalimin e përhapjes së Covid-19” të ndryshuar. Institucioni i Avokatit të Popullit shpreh shqetësimin se ka një neglizhencë nga ana e administratës së I EVP 302 në lidhje me respektimin e të drejtave ndaj të Paraburgosurve, duke vendosur kufizime shtesë dhe të pa nevojshme në lidhje me takimet me familjarët. Vendosja e detyrimeve shtesë për familjarët e të paraburgosurve të pambështetur në akte administrative cenon të drejtat e tyre.

Gjithashtu, të intervistuarit ngritën si shqetësim larminë e vakteve dhe cilësisë e gatimit në këtë institucion. Ata pohuan se nuk e konsumonin ushqimin në të tria vaktet.

Ankesa vinin për kushtet e ambienteve të përbashkëta të vuajtjes së dënimit, dhe veçanërisht të ambienteve të ajrimit³, të cilat sipas tyre ishin shumë të kufizuara dhe kjo u konstatua edhe nga grupi i inspektimit të MKPT-së.

Mungesa e hapësirave për aktivitete ishte shqetësim i vazhdueshëm pasi sipas tyre i vetmi aktivitet fizik i tyre ishte dalja në ajrim.

Ankesa kishte dhe për normativën mujore me detergjent, sapun etj e cila ishte shumë e pakët sipas të paraburgosurve me qëllimin për mbajtjen e higjienës personale, mirëmbajtjen dhe pastërtinë në dhomat e banimit dhe ambientet e përbashkëta,

³ CPT/Inf (2019) Fq, 7 Burgu Nr. 302, kushtet mbetën të njëjta në shumë dhoma, të tilla si lagështia, ajrosja etj.

Një problematikë e pretenduar nga të intervistuarit ishte edhe vonesa në kryerjen e ekzaminimeve, analizave laboratorike e konsultave në qendrat e specializuara mjekësore.

Masat mbrojtëse

Nga verifikimi dhe inspektimi i dokumentacionit lidhur me sistemin e kërkesë/ankesave rezultoi se çdo ankesë regjistrohej në regjistrin përkatës dhe protokollohej, regjistrat mbaheshin nga sekretaria e institucionit.

Të paraburgosurit plotësonin një formular kërkesë/ankese dhe ia dorëzonin më pas punonjësit të sektorit psiko-social. Punonjësi i dërgonte në sekretarinë e institucionit, ku protokolloheshin dhe pastaj i kalonin drejtorit të institucionit, i cili kthente përgjigje me shkrim apo takonte vetë të paraburgosurit.

Nga verifikimi i regjistrit të kërkesa /ankesave rezultoi se prej janarit deri në muajin dhjetor të vitit 2022 kërkesat e të paraburgosurve ndaj institucionit ishin 3646 të cilat konsistonin në kërkimin më së shumti të lejeve shpërblyese, kërkesë për dinamikën e vuajtjes së dënimit, kërkesë për takim me avokatë, vizitat në spital, transferim, punësim ose kërkesë për blerjen e pajisjeve si TV ose frigorifer.

Bazuar në paragrafin 2, të pikës 1, të nenit 49 “Takimet, vizitat, korrespondencat dhe informacioni”, të ligjit nr. 81/2020 “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve” parashikohet se “në rastin e të paraburgosurve merret miratimi paraprak me shkrim i prokurorit.”

I burgosuri ka të drejtën e vizitës të paktën katër herë në muaj nga anëtarët e familjes me kohëzgjatje të paktën 1 (një) orë. Kur organizimi i institucionit e lejon, i burgosuri mund të autorizohet të qëndrojë me familjarët përtej kufirit kohor të parashikuar. Vizitat zhvillohen në mjedise të veçanta nën mbikëqyrjen e personelit të institucionit, jo të dëgjimit, sipas rregullave të parashikuara në rregulloren e përgjithshme të burgjeve.

Ekspertët morën informacion në lidhje me pritjen e të paraburgosurve në institucion dhe funksionimin e Komisionit të Pritjes, si dhe në lidhje me plotësimin e regjistrave e dosjeve personale të tyre. Nga biseda me punonjësit e institucionit dhe verifikimeve në dosjet përkatëse, grupi monitorues konstatoi se procedura e pranimit në institucion zbatohet në mënyrë korrekte. Nga verifikimi dhe inspektimi i dokumentacionit rezultoi se veprimet regjistroheshin në regjistrin përkatës dhe protokolloheshin.

Sistemi i monitorimit me kamera vëzhgimi ishte funksional. Institucioni ishte i pajisur tërësisht me kamera vëzhgimi. Në I.E.V.P. “Mine Peza” 302 kamerat monitoronin të gjitha mjediset për 24 orë, ndërkohë që të dhënat ruheshin në server për një periudhë 30 ditore. Cilësia e pamjeve të kamerave ishte mjaft e mirë.

Telefonat punonin në çdo kohë dhe të paraburgosurit e intervistuar, pohuan se mund të flisnin sa herë të dëshironin me të afërmit e tyre nëpërmjet telefonave me kartë që

ndodheshin në mjedisin e regjimit. Grupi i inspektimit, konstatoi gjithashtu për shkak të kufizimit të telefonatave (deri në 10 numra), ata deklarorin se numri i Institucionit të Avokatit të Popullit nuk ishte **i përfshirë dhe nuk** mund të komunikorin me institucionin tonë me kohë bisede pa limit dhe pa pagesë. Në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve thuhet shprehimisht se: *“I burgosuri mund të komunikojë me Avokatin e Popullit në telefon, bazuar në procedurat që përshkruhen në ligjin për të drejtat dhe trajtimin e personave të dënuar me burgim dhe të paraburgosurve në çdo kohë”*⁴.

Të paraburgosur të punësuar ishin 11 persona, kryesisht si pastrues, sanitarë, shpërndarës ushqimi etj. Nga takimi i grupit inspektues më të paraburgosurit që punonin brenda institucionit këta të fundit nuk kishin pretendime për kushtet e punës, dhe ndaj tyre ishin lidhur **kontratat e punësimit** midis të paraburgosurve të punësuar dhe institucionit, në zbatim të VKM-së nr.602, datë 13.10.2021, për shpërblimin financiar për punën e kryer.

Kushtet materiale

Grupi i monitorimit, në fokus të vizitës së tij pati edhe monitorimin e kushteve materiale, të rëndësishme për respektimin e standardeve normale të jetesës. I.E.V.P. *“Mine Peza”* në Tiranë është një institucion i ndërtuar në vitin 1930 dhe për këtë fakt ngelet në tërësinë e tij i amortizuar dhe me prani të lartë lagështie.

Grupi inspektues konstatoi se: në mjediset e korridoreve të tre kateve vërehej mungesa e ajrit (duke qenë se nuk ishin dritare) çka shkaktonte një mjedis të rënduar ajrimi megjithëse në to ishin vendosur nga 2 ventilator. Kushtet materiale ishin në përmirësim, por mbetej problematike sipërfaqja e dhomave 2X5 m apo 10 m², në të cilën qëndronin 4-5 pesë të paraburgosur.

Në katin e parë të ndërtesës ndodhej sektori i dhomave të veçimit dhe dhomave të tranzitit të cilat ishin pajisur me batanije, çarçafë dhe karrige dhe me dollapë të vegjël për mbajtjen e sendeve personale.

Avokati i Popullit vlerëson se vendosja e personave në kushtet e një hapësire jetike prej më pak se 4m² dhe larg standardeve minimale të Rregullores së Përgjithshme të Burgjeve, neni 22, pika 1, *“Në strehimin e të burgosurve mbahen parasysht kushtet dhe mundësitë konkrete të çdo I.E.V.P.-je, por në çdo rast duke iu siguruar kubatura jo më pak se 9 m³ dhe sipërfaqja e banimit jo më pak se 4 m² për çdo të burgosur, ... ”* përbën trajtim degradues dhe jo human dhe shkelje të nenit 3 të KDNJ⁵.

⁴ Neni 67 i Rregullores së Përgjithshme të Burgjeve.

⁵ Një çështje e tillë është gjykuar nga Gjykata e të Drejtave të Njeriut të Këshillit të Evropës në rastin Sulejmanovic kundër Italisë. Gjykata e Strasburgut në vendimin e tyre kanë cilësuar se kufizimi i hapësirës jetike ndaj të dënuarve dhe të paraburgosurve përtej standardeve ligjore të shteteve palë dhe ato të Konventave Ndërkombëtare përbëjnë shkelje të nenit 3 të Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut.

Për sa më lart, Avokati i Popullit kërkon ndërhyrje urgjente nga ana e Drejtorisë së Përgjithshme të Burgjeve për të bërë të mundur ndryshimin e shpejtë të situatës në çdo sektor dhe garantimin e respektimit të normave të hapësirës jetike për çdo të paraburgosur. Konstatimet lidhur me ambientet përveç problemeve të degradimit strukturor të ndërtesës, ngrenë edhe shqetësimin e institucioneve kombëtare dhe ndërkombëtare lidhur me respektimin e të drejtave të njeriut në një vend demokratik.

Ambientet e regjimit të brendshëm kishin një mjedis për takimet me familjarët, me 4 sportele të ndara me zgarë hekurash, që monitorohej me kamera vëzhgimi dhe dy dhoma për takimin me avokatët të pajisur me pajisjet e nevojshme tavolinë e karrige.

Grupi i inspektimit konstatoi se biblioteka përdorej si një mjedis shumë-funksional, për aktivitete fetare, social-kulturore, për ditë të veçanta festash etj.

Regjimi dhe aktivitetet

Gjatë inspektimit u vu re se nuk zhvilloheshin aktivitete të përbashkëta. Në lidhje me ajrimin u konstatua se ajrimi ditor zgjaste mbi 3 (tre) orë sipas rregullores. Shumë prej të intervistuarve nëpër dhoma të pyetur për aktivitetet apo programet që ata merrnin pjesë, kërkuan të kenë aktivitete të përbashkëta sportive, dhe më shumë mjete dhe pajisje sportive.

Është për tu theksuar se një ndër qëllimet e institucioneve të mbyllura penitenciare është riintegrimi në shoqëri i personave, në momentin kur do të lënë burgun. Rregullorja Evropiane e Burgjeve parashikon se *“regjimi i ofruar për të gjithë të burgosurit përfshin një program të balancuar veprimtarish. Ky regjim u lejon të gjithë të burgosurve të kalojnë sa më shumë orë në ditë jashtë qelive të tyre, sipas nevojës për një nivel të përshtatshëm të ndërveprimit njerëzor dhe shoqëror”*⁶.

E drejta për të mbajtur kontakte me familjarët dhe miqtë zbatohet përgjithësisht sipas rregullores. Takimet me familjarët kryheshin 4 herë në muaj dhe ndër këto takime dhe një online me skype e cila zgjaste rreth 30 minuta.

Orari i veprimtarive ishte i njëjtë për të gjithë sektorët pavarësisht nga siguria që ata kishin. Nga administrimi i dokumentacionit nga sektori i çështjeve shoqërore konstatuam se aktiviteti që ishte zhvilluar në I.E.V.P. Mine Peza për vitin 2023 ishte: Më datën 8 mars ishin zhvilluar aktiviteti psiko- social me përfaqësuesit e Shoqatës kristiane të të Burgosurve të Shqipërisë me pjesëmarrjen e të paraburgosurve. Aktivitetet gjithashtu konsistonin edhe në festa me rastin e datave të rëndësishme ose festive fetare. Nga intervistat e realizuara me të paraburgosurit aktivitetet në bibliotekë zhvilloheshin çdo të premte, ndërkohë që aktivitetet e besimit dhe riteve fetare zhvilloheshin çdo të mërkurë dhe te enjte. Ky ambient përdorej si edhe për këshillime

⁶ Rregullorja e Evropiane e Burgjeve Pika25.1 dhe 25.2; <http://www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/PRISONS/EPR/EPR-Albanian.pdf>

individuale, në grupe të vogla me 3-5 persona. Një mjedis tjetër, që përdorej edhe për këshillime individuale, ndodhej në katin e parë. Kjo klasë ishte e pajisur me një tavolinë të gjatë, gjashtë karrige, një dollap me disa revista dhe disa piktura të varura në mur.

Aktualisht në institucion nuk zhvilloheshin kurse profesionale, duke qenë kjo mungesë thelbësore për procesin e riintegrit të personave.

Nga biseda me drejtorin e institucionit u informuam se kurset profesionale, janë në mungesë pasi Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve ende nuk ka një marrëveshje me qendrat e formimit profesional në Tiranë.

Në dosjet psiko-edukative nuk mungonin programe individuale të trajtimit, dosjet psiko-sociale ishin të plotësuara mirë, me përmbledhjet nga takimet e fundit me të paraburgosurit, me programet individuale dhe në grup, me vlerësimet e tre mujoreve dhe gjithë dokumentet e tjera mbështetëse.

Shërbimi shëndetësor

Përgjatë inspektimit grupi i punës i kushtoi një vëmendje të veçantë shërbimit shëndetësor duke u udhëhequr nga parimet e CPT gjatë vizitave në shërbimet e kujdesit shëndetësor të burgjeve mund të paraqiten nën titujt e mëposhtëm: a. Aksesit të një mjek b. Barasvlefshmëria e kujdesit c. Miratimi dhe konfidencialiteti i pacientit d. Kujdes shëndetësor parandalues e. Asistencë humanitare f. Pavarësi profesionale g. Kompetencë profesionale.

Gjatë vizitës në I.E.V.P, “Mine Peza” 302 Tiranë si dhe nga intervistat me të paraburgosurit, problematika u konstatuan kryesisht në mungesat e medikamenteve, të cilat shpesh mbulohehin edhe me kontributet e sjelljes nga familja. Skema e rimbursimit të ilaçeve kishte disa vështirësi për të paraburgosurit, të cilët për shkak të vonësave në plotësimin e dokumentacionit të dosjeve personale e kishin më të vështirë sigurimin e ilaçeve. Të paraburgosurit ishin të pajisur me librezat shëndetësore. Skema e furnizimit me ilaçe për personat me probleme akute funksiononte normalisht në farmacinë e institucionit ku ndodheshin 27 medikamente të urgjencës, ndërsa furnizimi me ilaçe për personat e sëmurë kronikë kishte probleme.

CPT⁷ parashikon që: ***“Derisa qëndrojnë në burg, personave të dënuar duhet tu mundësohet qasja deri te mjeku në çdo kohë, pa marrë parasysh faktin e regjimit të burgosjes së tyre” dhe se “shërbimi shëndetësor duhet të organizohet në atë mënyrë, që do të mundësojë që kërkesat për konsultime mjekësore të ofrohen pa zgjatje të pa nevojshme”.***

⁷ CPT, Komiteti për Parandalimin e Torturës, *Derisa qëndrojnë në burg, personave të dënuar duhet tu mundësohet qasja deri te mjeku në çdo kohë, pa marrë parasysh faktin e regjimit të burgosjes së tyre*

Lidhur me këtë problematikë blerja dhe sigurimi i ilaçeve sigurohej nga tre burime dhe konkretisht nga depo farmaceutike, furnizim me blerjet e drejtpërdrejta nga fondi i siguruar nga D.P.B dhe furnizim nga fondi i vetë institucionit.

Personeli i kujdesit mjekësor në I.E.V.P “Mine Peza”, 302 sipas organikës përbëhej nga 1(një) mjek, 1(një) farmacist, 1(një) stomatolog dhe 4 (katër) ndihmës mjekë.

Në I.E.V.P, “Mine Peza” 302 në katin e parë në hyrje të regjimit ndodhej godina një-katëshe më vete, ku ishin të vendosura dhoma e stomatologut, dhoma e vizitave të mjekut, si dhe kishte 1(një) farmaci për institucionin. Dhoma e stomatologut ishte e pajisur me karrige dhe sterilizues, uniti dentar ishte i ri dhe mjeku stomatolog ishte i pranishëm. Dhoma e mjekut dhe farmacia ishin të lyera dhe ishin në gjendje të mirë me kushte të mira higjieno-sanitare. Në I.E.V.P, “Mine Peza” 302 Tiranë u konstatua, sërisht mungonte ambulanca për të shoqëruar personat në spitalet përkatëse të vendit. Është për tu theksuar se Rregullorja Evropiane e Burgjeve shprehet se: *“Autoritetet e burgut ruajnë shëndetin e të gjithë të burgosurve që janë në kujdesin e tyre. Shërbimet mjekësore në burg organizohen në bashkëpunim të ngushtë me administrimin shëndetësor të komunitetit ose të shtetit. Të burgosurit i ofrohen shërbimet mjekësore, kirurgjike dhe psikiatrike, duke përfshirë dhe ato shërbime që janë të disponueshme në komunitet”*

Në institucion të paraburgosurit me probleme të shëndetit mendor ishin 21⁸, 3 persona që kishin qenë përdorues të lëndëve narkotike të cilët merrnin mjekimin me metadon dhe të sëmurë kronik me probleme organike ishin 27. Avokati i popullit vlerëson se duhet të merren masat për organizimin e vizitave periodike të një psikiatri për zhvillimin e sesioneve psikoterapeutike. Nga këqyrja e dokumentacionit të stafit mjekësor, e në veçanti atij të mjekut, u konstatua se kartelat klinike mbaheshin në dollap në dhomën e mjekut. Gjithashtu u këqyren regjistri i vizitave të mjekut, regjistrat e informacionit 24 orësh të infermierëve, të cilat ishin mbajtur me rregull.

Nga verifikimi i regjistrat të komisionit të pritjes të mjekut për hyrjet e reja konstatuam se në disa raste transferimi nga komisariatet në I.E.V.P. të personave ka rezultuar nga vizita mjekësore se kanë qenë me dëmtime të ndryshme fizike të cilat mjekja e institucionit i kishte reflektuar në regjistër. Për sa më lart Institucioni i Avokatit të Popullit ka filluar hetimin e rasteve për të evidentuar rastet e mundshme të dhunës ushtruar ndaj këtyre personave.

Me gjithë vështirësitë e hasura për arsye të brendshme apo/dhe të jashtme të institucionit u konstatua se konsultat dhe ekzaminimet në qendra të specializuara spitalore ishin realizuar duke i dhënë prioritet rasteve emergjente, duke i dokumentuar edhe në kartelat përkatëse. Ndërkohë që një pjesë, që sapo ishin akomoduar në këtë

⁸ Rekomandim i KPT: Në burgun nr. 302, delegacioni vuri re se receta e përgjithshme e diazepinave ishte mjaft e lartë. Në veçanti, u vërejt se, në muajt e fundit, mjeku i burgut shpesh përshkruante diazepam përmes injeksioneve intravenoze. Për më tepër, u duk se një infermiere mundet, pa përshkrimin e mjekut, të administrojë ose shpërndajë tek të burgosurit një gamë të gjerë ilaçesh, përfshirë diazepam. KPT dëshiron të marrë komentet e autoriteteve shqiptare për këto çështje.

KPT rekomandon që autoritetet shqiptare të rishikojnë burimet e personelit të kujdesit shëndetësor në të gjitha burgjet që kanë një SKV, në dritën e vërejtjeve të mësipërme.

institucion, prisnin plotësimin e dokumenteve përkatëse për vazhdimin e procedurës së pajisjes me librezë shëndetësore.

Për sa më sipër dhe në mbështetje të pikës 3, të nenit, 63 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, ku thuhet se: “Avokati i Popullit ka të drejtë të bëjë rekomandime dhe të propozojë masa kur vëren shkelje të të drejtave dhe lirive të njeriut nga administrata publike”; të nenit 21, germa “b” të ligjit nr. 8454 dt. 04.02.1999 “Për Avokatin e Popullit”, i ndryshuar, ku thuhet se: “Avokati i Popullit paraqet rekomandime për vënien në vend të së drejtës së shkelur tek organi administrativ, që, sipas tij ka shkaktuar shkelje të të drejtave dhe lirive; si dhe në bazë të nenit 81, pika 2/b të ligjit Nr. 81/2020 “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve”, ku parashikohet midis të tjerash se: “Mekanizmit Kombëtar për Parandalimin e Torturës ka këto kompetenca:

b) paraqet rekomandime për organet përkatëse, me qëllim që të përmirësohen trajtimi dhe kushtet e individëve që u është hequr liria dhe të parandalohet tortura, trajtimi ose dënimi i egër, çnjerëzor ose poshtërues.”.

REKOMANDOJMË:

1. Të merren masat e nevojshme organizative, për miratimin me urdhër të Drejtorit të DPB-së të kapaciteteve të I EVP-ve, sipas parashikimeve të standardeve të hapësirës dhe sipërfaqes së lejueshme të banimit për çdo të burgosur.
2. Marrjen e masave të menjëhershme për rishpërndarjen e të paraburgosurve të grupmoshës 18-21 vjeç, të cilët të jenë të sistemuar në dhoma më vehte.
3. Të merren masat e menjëhershme, për ndryshimin për masën e kufizimit të familjarëve me test covid e cila cenon liritë dhe të drejtave të të burgosurve për shkak të pandemisë.
4. Marrjen e masave për të përmirësuar cilësinë dhe larmishmërinë e ushqimit në I.E.V.P. 302 në shërbim të paraburgosurve, duke shmangur shpërdorimin e tij në vijim.
5. Marrjen e masave të menjëhershme për eliminimin e lagështisë e cila është e pranishme kudo në regjimin e brendshëm, në kushte emergjente për tu riparuar.
6. Marrjen e masave për pajisjen me sistem ajrimi të ambienteve të përbashkëta të vuajtjes së dënimit, korridoret janë pa dritare dhe ka mungesë ajrimi.

7. Marrjen e masave për riparimin dhe kompletimin me xhama të disa dritareve të dhomave të banimit të burgosurve.
8. Marrjen e masave të menjëhershme për riparimin e mbulesës së bokseve të ajrimit, për të ndaluar futjen e ujit në kohë me shi.
9. Marrjen e masave të menjëhershme për ruajtjen e higjienës dhe kushteve higjieno sanitare në ambientet e brendshme të banimit të paraburgosurve.
10. Marrjen e masave të menjëhershme për lyerjen dhe dezinfektimin e dhomave të banimit të paraburgosurve.
11. Marrjen e masave për vendosjen e kampionëve të ushqimit, duke vendosur, mbishkrimet për vaktet por dhe ndarjen e menysë me ditë, sipas përcaktimeve përkatëse.
12. Marrjen e masave për rritjen e numrit të aktiviteteve, me qëllim që të paraburgosurit, të kenë aktivitete të shumta edukative, sportive dhe të mundësohet që të zhvillojnë edhe aktivitete tjera, me të cilat shprehin talentin në punën dhe zanatet e tyre që ata zotërojnë.
13. Marrjen e masave të menjëhershme për të zhvilluar kurse profesionale në favor të personave të paraburgosur në I.E.V.P, "Mine Peza" 302 Tiranë.
14. Marrjen e masave për pajisjen e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale (I.E.V.P), "Mine Peza" 302 Tiranë me ambulancë për të shoqëruar personat në spitalet përkatëse të vendit në përputhje me nevojat shëndetësore të të paraburgosurve
15. Të merren masa të menjëhershme, hapjen e linjës pa shpërblim për numrat e kontaktit me Avokatin e Popullit dhe komunikimin e të burgosurve në lidhje me adresimin e ankesave.
16. Të merren masat e menjëhershme për rishikimin e rregullores së brendshme të institucionit për shtimin e normativave mujore për të paraburgosurit me qëllim mbajtjen e higjienës personale, mirëmbajtjen dhe pastërtinë në dhomat e

banimit dhe ambientet e përbashkëta, si dhe shmangien e abuzimeve nga punonjësit e institucionit në shpërndarjen e tyre.

17. Evidentimin e personave përgjegjës për mosplotësimin e rekomandimeve dhe marrjen e masave përkatëse dhe adresimin e tyre.

18. Marrjen e masave për organizimin e vizitave frekvente 1 herë në 2 javë të një psikiatri në këtë I.E.V.P për të sëmurët e shëndetit mendor.

19. Marrjen e masave për pajisjen e dhomave të paraburgosurve me dollapë për të mbajtur sendet personale dhe ushqimet.

Për qëndrimin dhe masat që do të merrni në zbatim të këtij rekomandimi, të vihemi në dijeni brenda afatit 30 ditor sipas nenit 22 të Ligjit Nr. 8454 dt. 04.02.1999 “Për Avokatin e Popullit”.

Duke besuar në mirëkuptimin dhe bashkëpunimin tuaj.

KOMISIONER

AHMET PRENÇI